ANT
Gençlik yayını

Sayı : 6
1 HAZİRAN 945

Adres : P. K. 420 - Ankara — ONBEŞ GÜNDE BİR ÇIKAR — Fiatı 10 Kuruş

"TEKAMÜLLER, BİRBİRİNİ TAKİP EDEREK GEÇİP GİDER, ESERLER KALIR. ÇOK ZEKÂ SARFEDİN, İÇİNDE YAŞADIĞINIZ ASRIN HAKİKATİNİ SÖYLEMİYE GAYRET EDİN. ÖLMEZLİK BUNDADIR."

Emile ZOLA

"DÜNYA LAPA VE MARMELATTAN YAPILMIŞ DEĞİLDİR. ONDA ÇİĞNENMESİ İCAP EDEN SERT LOKMALAR VARDIR. YA ONU ÇİĞNEMELİ YAHUT GEBERİP GİTMELİ."

— Goethe —

Toprak Reformu

Yaşar ÇÖL

Uzun yıllar sözü edildikten, üzerinde lâyihalar hazırlanıp tartışmalar yapıldıktan sonra nihayet toprak kanunu Büyük Millet Meclisinin müzakerelerinde yer aldı. Cumhuriyetin kuruluşundan beri toprak meselesinin ana yasaya alınacak kadar önemli bir mesele olduğu bilinmişti. Fakat meselenin üzerine parmak konulduktan ilk teşebbüse girişilinceye kadar yirmi üç yıl geçmesi mukaddermiş!.. Memleketin kalkınmasını, milletin menfaatini benimsiyen her gerçek aydının, her milletsever vatandaşın ziraî kalkınmanın ilk şartı olan toprak reformunun gecikmesinden üzülmesi, bir an önce gerçekleşmesini özlemesi gerekir. Milletin ekseriyeti olan köylü kitlesinin menfaatlerine karşı küçük, imtiyazlı bir zümrenin menfaatlerini hâlâ müdafaa edenler olduğunu görmek ne kadar esef edilecek bir haldir!

Toprak kanunu tasarısı hususî ellerde beş bin dönüme kadar toprak kalmasına müsaade ediyor. Beş bin [illegible]um az buz toprak değildir, hele [illegible] fakir bir memleket için... Toprak reformuna girişmiş olan komşu memleketlerde, Romanyada ve Macaristanda, hususî mülkiyete beş yüz yetmiş dönüm toprak bırakılıyor; kalan kısım, dağıtılmak üzere kamulaştırılıyor. Bizde büyük toprak sahiplerinin elinde yine beş bin dönümlük geniş topraklar kalacak, bundan fazlasını da devlet, değerini ödeyerek satın alacaktır. Bu demektir ki büyük toprak sahiplerinin serveti toplamında azalmıyacak, yalnız, bu servet şimdiye kadar toprak mülkiyeti şeklinde iken, bundan sonra bir kısmı paraya tahvil edilip ticarî veya sınaî sermaye haline veya şehirlerde gayri menkul mülkiyet şekline (arsa, ev, apartıman ilh.) girecektir. Vaziyet bu merkezde iken menfaatli zümrelerin ahu zarı da ne oluyor?

Memleket meselelerinin başında iktisadî kalkınma gelir, iktisadî kalkınma alanında da ziraat en başta yer alır. Kültür alanında kalkınmanın ve ilerlemenin zarurî şartı iktisadımızın gelişmesi ve milletin ekseriyetine refahlı bir hayat seviyesi sağlanmasıdır. Tekniği geri, iktisadı gelişmemiş fakir bir memlekette eğitim, sağlık işleri, sanat, edebiyat gerektiği şekilde gelişemez. Millî serveti arttıracak surette iktisat sistemi düzenlenir ve genel hayat seviyesi yükseltilirse, böyle bir zemin üzerinde girişilen kültür çalışmaları verimli olur. İktisadî temeli bizim gibi ziraat olan bir memlekette ise ziraatin kalkındırılması başa gelir.

Yalnız şuna işaret edelim ki şimdiye kadar memleketimizin hâkim surette ziraî bir memleket olmuş olması, gelecekte de bu karakteri muhafaza etmesini gerektirmez; hatta bilâkis, Türkiye, ziraatini kalkındırmak ve geliştirmekle beraber, "ziraî memleket,, kategorisinde olmaktan çıkmalıdır. Bazı okuryazarlarda, bilhassa ziraatçiler arasında, memleketimizi gelecekte, daima, bir "ziraat memleketi,, olarak görmek arzusu vardır. Sanayie, ancak ziraate ek bir faaliyet olarak cevaz verirler. Bunlara göre sanayi, başlıca ziraat mahsullerini kıymetlendirmek için, bir de "kendine yeter bir millet iktisadı,, yaratmak için, yâni otarşi için, gereklidir; ziraat esastır, temeldir ve öyle kalacaktır; sanayi ise tamamlayıcıdır, ziraate yönelmiş olmalıdır ve asla büyük endüstri şeklinde kurulmamalıdır.

Halbuki sanayi; mümkün olan her sahada, gelişmemiş bir memleket ileri teknikli, iktisadî seviyesi ve kültür seviyesi yüksek bir memleket olamaz, en ileri milletler safında yer alamaz. Otarşi için değil, memleketin medeniyet yolunda ilerliyebilmesi için sanayimizi tabiî kaynakların imkânlarında kurup geliştirmek zorundayız. Ziraatimizle sanayiimizi müşterek, âhenkli bir plân çerçevesinde, ileri teknik ve ileri istihsal organi[illegible]mek, medenî milletler safının en önlerinde bir gün yer alabilmemiz için mutlaka başarmamız gereken bir iştir.

Tarihe karışmış feodal bir bünyenin artıkları olarak devam edip gelmiş büyük çiftlikleri kamulaştırmak ve toprağı, nesillerdir onu işliyenlere vermek ilk iştir. Fakat toprak dağıtmak meseleyi halletmez. Bir kere toprağı köylüye yük olmıyacak şekilde, köylüyü ağır borca sokmadan dağıtmalıdır. Sonra köylüye gereken istihsal vasıtalarını kolay kredi şartlarıyla sağlamalıdır. Donatım kanununun bu ihtiyacı karşılamayı hedef tuttuğu anlaşılıyor, fakat köylüye ne çeşit istihsal vasıtaları temin edilmelidir? Bu da çok mühim bir meseledir.

Gerek toprak dağıtımında, gerek istihsal vasıtalarının sağlanmasında üzerinde ehemmiyetle durulması gereken mesele, ne çeşit bir ziraat işletmeleri düzeni meydana getirilmek istendiğidir. Ziraî istihsal organizasyonu ne şekilde olmalıdır? Yukarıda işaret ettiğim bazı okuryazarlar, bilhassa ziraatçi okuryazarlar, memleketimiz için birbirinden müstakil, küçük küçük işletmelerden müteşekkil, ufalanmış bir ziraî istihsal organizasyonu tablosu çizerler. Bu ufak toprak parçaları el âletleri ve "bugünkünden biraz daha ileri,, ziraî tekniklerle işlenecektir; ziraatimize makine değil, el âletleri gereklidir. Ziraî mahsulleri kıymetlendirecek ziraat sanayii de büyük endüstri değil, mahallî, küçük sanayi şeklinde olacaktır. Köylüye çıkrık, tezgâh dağıtarak, köylere nalbant, demirci, dülger temin edilerek her ziraî işletme, yani her köylü ailesi, ve her köy topluluğu kendi yağıyla kavrulan, kendine yeter, kapalı bir hale getirilecektir. Ziraî reformu bu mânada

— Sonu 3. de —

Demokrasi Terbiyesi

Adnan CEMGİL

Demokrasi, bir siyasi rejimin adı olduğu kadar, cemiyetçe bütün bir yaşayış hali, tekçe de belli bir duyuş, düşünüş, davranıştır. Bunu her günkü konuşma dilinde meselâ: Amerikalılar demokrat insanlardır,, "X. çok demokratça yaşar,, sözleriyle anlatırız. O halde bir memleketin gerçekten demokrasi hayatına erebilmesi için demokratça yaşayışın bütün özelliklerini ve gereklerini benimsemesi lâzımdır.

Buna göre bir memleketin kanunlarında rejimin demokrat olduğunun yazılması, orada yaşıyanların kendilerini demokrat saymaları yetmez. Demokrasinin söz, yazı, toplanma, çalışma, inanma hüriyetleriyle cemiyet ölçüsünde gerçekleşmesi, fertlerin günlük hayatlarında en tabiî bir görünüş halinde belirmesi lâzım gelir.

Geçenlerde, Atlantik kıyılarındaki küçük bir memleketin azametli diktatörü: "Bizim rejimimiz demokratiktir,, diye kendi tayin ettiği mebuslarına nutuk savuruyordu. Bu adam günün her saati de bunu tekrarlasa hattâ o diyarın bütün duvarlarına büyük yazılarla yazdırsa da kimse inanmaz. Çünkü orada halk vekillerini seçemez; sözde parlâmento adını taşıyan yeri dolduranlar diktatörün tayin ettiği alkışa memur insanlardır. Tenkidin adı sanı yoktur: Gazeteler, kiralanmış dalkavukların kasideleri ile dolu kâğıt parçalarıdır. O memlekette yaşıyanlar, kendi fikir ve inançlarına göre birleşip cemiyetler kuramazlar. Şu veya bu adı taşıyan bütün kurulların dizginleri diktatörün elindedir. Atlantik kıyısındaki küçük memlekette demokrasiden eser olmadığını anlamıya da bu kadarı yeter sanırız.

İnsanlar arasındaki münasebetlerde de şu veya bu kimsenin siyaset alanında demokrasiyi müdafaa etmesi yetmez. O adamın hayatın her görünüşü ile iliklerine kadar demokrat olması lâzımdır. Herkese insan olarak eşit hak tanımıyan, değerlendirmiyenler dillerinde demokrasiyi eksik etmeseler de demokrat olamazlar: Bir gün orta çapta bir memurun odasında oturuyordum. Masasının üstündeki telefon çaldı. Bizimki konuşmıya gayet yumuşak, miyavlar gibi bir sesle başlamıştı: "Ben, -denizim efendim, kiminle müşerref oluyorum?,, Fakat birden dikleşti, konuştuğu adamı paylar gibi bir sesle: "Ha sen misin? E!.... Evet.... Hayır, olamaz!,, diye belki adamcağızın lâfını yarıda bırakarak konuşmayı kesti. Yaltaklanmadan hırlamıya geçen bu değişme karşısındakinin "Adamına göre" konuştuğunu gösteriyordu. Kendinden üstün saydığının önünde küçülüyor, kendinden iş bakımından daha aşağı basamakta olanı hor görüyordu. Bizde bu tipler az değildir. Otobüslerde, tramvay -

— Sonu 3. de —

FRANSAYI FETHEDEN ŞAİR :

ARAGON

Hüsamettin BOZOK

Aragon'dan bahseden bir yazıma "vazifesini yapan sanatçı" başlığını koymayı ne kadar isterdim. Sanat anlayışında ne kadar değişiklikler olsa da form bakımından on yıl önce yapdığı hamleleri inkar eder görünüp estetik alanda geriye doğru kaymış ta olsa O, cemiyete karşı vazifesini yapmıştır. Onun Kanada'da basılan bir kitabı üzerindeki bant beni daha çok çekti: Evet "Yeni bir Şair Fransa'yı fethetti"!

Haşmetli ve büyük Fransa'nın, satılık politikacılar yüzünden adım adım uçuruma sürüklendiğini ve sonra da yine bu Fransa'nın Marseillaise'i yarattığı için hiçbir zaman ölmiyeceğine inandığım bu Fransa'nın içten içe nasıl köpürdüğünü bilenlere Aragon ismi yabancı değildir. Halk Cephesi'nin en parlak günlerinde Barbusse Romain Rolland ile birlikte gür ve erkek sesini sık sık duyuran Aragon'dur. O yalnız bir sanatçı olarak değil, halkçı ve realist sanatın nazari alanda kuvvetle müdafaasını yapan bir yazıcı büyük kitleler karsısında yine bu sanatın yüksek mânâsını kuvvetle dile getiren bir hatip olarak seviliyor ve alkışlanıyor.

Aragon'un birçok resimlerini gördüm, büyük ressamlar tarafından çizilmiş portrelerine baktım. Bunların içinde hiç unutmadığım bir tanesi 1936 nın ocak ayı içinde, Paris'te Mutualité" sarayında çekilmiş bir fotoğraftır. R. Roland'ın 70 inci yıl dönümü töreninde alınan bu resim Aragon'u Malraux ile yan yana gösteriyordu. Bir yanında Malraux elini yanağına dayamış önündeki kağıda bakıyor, öbür yanında Aragon mütebessim bir yüzle kürsüdeki hatibi dinliyordu. Şimdi bir tarih olmuş olan o günler Fransa'nın fikir ve sanat alanında pek gürültülü, pek mücadeleli geçen zamanlarıydı. Birer yurt hainleri olduğu bugün herkesçe teslim edilmiş, Charles Maurras'lar, Leon Daudet'ler ve onların peşinde geriliğin küflü fikirlerini "yurt severlik", "milliyetçilik" gibi süslü anbalâjlarla piyasaya süren bütün bir kahrolası alem ayakta idi. Milletin, halk kitlelerinin hakiki [illegible] ateş püskürüyordu. *Barbusse'ün, R. Rolland'ın Malraux'nun, Aragon'un ve onlarla birlikte bütün Fransa'nın ileri düşünceli, sanat fikir ve fen adamlarının vakarlı tavrı dünyanın gözünden kaçmamıştır. Onların yalnız ileri ve makul bir düşünce sistemi, asrın icaplarına uygun bir dünya görüşü için değil; tarihinde şanlı sahifeler pek*

— Sonu 3. de —

Köylerimizde Toprak Kimlerin Elindedir

Yapılan incelemelerde, memleketimizde doğrudan doğruya veyahut dolayısiyle topraktan geçimini çıkaranların yüzde sekseni aştığı görülüyor. Bu hesaba göre, nüfusumuzun beşte dördü demek olan on beş milyondan fazla bir insan geçimini topraktan çıkarmakta ve daima onunla kaynaşıp yuğrulmaktadır. Geçen seneki yazılarımda Orta Anadolu ve Karadeniz bölgesindeki toprak meselesini incelerken bu çok önemli konuya da temas etmiş, bu münasebetle tipik zannettiğimiz birkaç köyden misaller vermeğe özenmiştik. Bugün de bu müşahedelerimizi bir parça daha genişletmeğe çalışacağız.

Memleketimizdeki toprak durumunu esaslı bir incelemeden geçirdiğimiz zaman aynı ekonomik ve sosyal şartların tesiri altında bulunan bölgelerimizde bu meselenin ufak tefek farklarla uzun müddet aynı manzarayı arzettiği gözümüzden kaçmaz. Köylü deyince, az çok ekip biçecek toprağa sahip kimse anlaşıldığına göre, her köylünün elinde bir mikdar toprak bulunduğu ve bu sayede köye bağlanıp kaldığı akla gelebilir. Gerçekten de ötedenberi köylülüğün birinci şartı da budur. Eğer türlü sebeplerle köylü toprağını elinden çıkarmamışsa onu köyünden ayırmak zordur. Zaten ihtiyaçları pek mahdut olan köylülerimiz —şayet ağır borç altında ezilmiyorsa— karnı doyduğu müddetçe köyünü kolay kolay terketmez. Acaba, köylümüzü gurbete atan âmiller nelerdir? Kısaca bunun üzerinde duralım. Memleketimizde sürekli kıtlıkların istilâ ve tahrip edici hastalıkların sebep olduğu kitle halindeki muhaceretler bir tarafa bırakılırsa başka zamanlarda köylülerimizin ancak evlenme, ölüm, yangın, türlü âfat ve uzun süren mahkemelerden sonra borç altına girerek çiftsiz, çubuksuz kaldığı ve toprağından ayrıldığı görülmektedir. Ve artık onun için ırgatlıktan başka yapacak bir iş kalmadığı içindir ki ya çantasını omuzlayarak yeniden çift çubuk parası kazanmak için gurbetin yolunu tutar veyahut ta köyde kalarak bir ağaya kapılanır. Alışmadığı bu işlerden her ikisi de onun için çetin ve yorucudur. Bi-

— Sonu 2. de —

BEN ŞAİR ADAMIM

İyi değil içli olmak,
ne çare şair yaratılmışız!
Üzülürüm bir güvercin görsem;
niçin merhametsiz insanoğlu,
niçin adaksız yaşar?

"Pencereme kuşlar gelir konar"
kısmetleri avuçlarımdadır,
hele kış gelmesin

uykuma dokunur halleri;
böyle yaratılmışız!

Ne kadar da yufkadır bu yürek
değil tren sesi

bir miyavlama duysam, içim parçalanır;
bilirim nasıl sızlandığını aç kedilerin;
ne hakkı var insanların işkembede!
Geçemez oldum gümrük önünden
bir avuç arpaya karşılık
bu ne eziyet,
manası nedir kamçının?

Yakışmıyor insanlara bu taş yüreklilik!
Ey bu toprağın çilesini çeken
emektar öküzler!
Ağzınız var, diliniz yok..
Ambarlar emeklerinizle dolar da
size ne sap verilir doyumluk,
ne saman!
İnanasım gelir dünyanın

Sarıöküzün boynuzunda döndüğüne!
Sizin için de içlendiğim olur
gözü yaşlı torikler!
Söz birliği edersiniz ara sıra
kıymet bilen insan mıyız?
Gelecekseniz eğer
bolluğunda gelin zeytinyağının!
Ah hele uyuz köpekler,
"Hele sizler, hele sizler"
Hangi derdinize merhem olayım!

Rıfat ILGAZ

GARPTE FİKİR ve SANAT :

"GÖLGELER ORDUSU,,

Fransız yazarlarından Joseph Kessel'in bu adla 1945 yılı içinde çıkmış romanı Fransa'daki mukavemet hareketinin kahramanlarını ve olaylarını canlandırıyor. J.Kessel'in önsözünden anlıyoruz ki kitap, Alman işgali altında ve Vichy'cilerin terrörü Fransayı kaplamış bulunduğu sırada yazılmıştır. Bunun için de yazar, hiç biri hayal mahsulü olmıyan kahramanların ve olayların düşmanlar tanımasın diye adlarını ve tanıtıcı alâmetlerini değiştirmiş; geri kalan her şeyile roman yaşanmış, olmuş gerçek bir hayatın hikâyesidir. J. Kessel, "bu kitapta okuyacağınız her şeyi Fransa'nın insanları yaşadılar,, diyor.

Kitabın birinci kısmında romanın kahramanlarından ve mukavemet hareketi mensubu Gerbier'in bir toplama kampına götürülüşü ve oradan, 18 yaşında bir işçi çocuğunun yardımiyle kaçışı anlatılır.

Gerbier'in yattığı paviyonda, kendinden başka beş kişi vardır. Genç elektrik işçisi Legrain, buranın en eski misafiri, ciğerlerinden hastadır; arkadaşı 21 yaşında bir ilk okul öğretmenidir; o da tehlikeli bir dizanteriden yatmaktadır; kampın revirinde yer yoktur, hastayı koğuşunda kendi haline terketmişlerdir. Öteki üç kişiden biri, Amiral Darlan'a sövdüğü için kampa sürülmüş bir emekli albaydır; ikincisi, gezginci tüccarın suçu, tesadüfen bir nümayişin yapıldığı meydanda bulunmuş olmaktır; eczacı Aubert'in laboratuvarında "Mahler topu,, bulunduğunu ihbar etmişler, bu nesnenin, kimya tahlilleri yapmağa mahsus bir cihaz olduğunu anlatamamış, kampı boylamıştır.

Gerbier paviyona girdiği sırada iki genç mahpus aralarında konuşuyorlar. Genç öğretmen, arkadaşı Legrain'e, Allaha inanmadaki teselliyi anlatmağa çalışır: "Armel: inan bana, Roger, imanın olsaydı bedbahtlık duymazdın, çünkü isyan etmezdin.,, diye mırıldandı. Legrain: "Ama ben isyan etmek istiyorum.,, dedi. Kemikleri çıkmış yumruklarını sıktı; çökmüş göğsünden ıslığa benzer bir ses çıktı. Hiddet içinde devam etti: "Sen buraya geldiğinde yirmi yaşındaydın, ben 17, ikimiz de sapsağlamdık; kimseye de bir kötülük etmiş değildik. Sadece yaşamak istiyorduk. Bir de şu halimize bak. Bir de şu etrafta olup bitenlere bak. Hem bunlar olsun, hem de bir Allah olsun, ben bunu anlıyamam.,

Armel gözlerini kapamıştı. Yüzünün çizgileri, kendi kendini yiyip, tüketmiş olmaktan ve gitgide artan gölgeden silinmiş gibi idi. "İnsan Allaha inanırsa her şeyi anlıyabilir." diye cevap verdi.

—

Armel ile Legrain kampa ilk tıkılmış olanlardandı. Legrain'in dünyada başka dostu yoktu. O, bu kansız ve meleklerinki kadar tatlı yüzlü çocuğu rahat ettirebilmek için her şey, her şey yapmak istiyordu. Bu çehre, onu insanlara bağlıyan biricik duyguyu, bir acıma bir sevme duygusunu içinde uyandırıyordu. Ama onun içinde başka, daha kuvvetli - ve eğilip bükülmez - bir duygu vardı; bu, onu Armel'in mırıldadığı şeyleri kabul etmekten alakoyuyordu: "Yok, ne desen boş, Allaha inanmam. Bu dünyada işlediklerinin cezasını öteki dünyada çekmek... Bu namussuzların işine pek güzel gelir. Ben bu dünyada hak yerini bulsun istiyorum..."

(Gerbier, koğuş halkı ile tanışıyor; Armel'e, buraya niçin sürüldüğünü soruyor:)

"Öğretmen, gözlerini açmak kudretini bulamadan cevap verdi: "Çocuklara Yahudi ve İngiliz düşmanlığını telkin edemiyeceğimi, resmen bildirdim..,,

(Armel'in ölümü, Legrain ile Gerbier'i birbirine daha çok yaklaştırıyor. Gerbier genç dostuna mukavemet hareketini anlatıyor.)

"Mukavemete giren tüfeğini Almana çevirir, nişan alır, ama aynı kurşunla Vichy hükûmetiyle onun bunak reisini de, ihtiyarın etrafındaki "seyid" leri de, şu bizim kampın müdürünü de, her gün işi başında gördüğün şu gardiyanları da vurur.,,

Gerbier genç adama mukavemetin gazetelerinden bahsediyordu. Legrain "bunları çıkaran adamlar düşündüklerini yazabilirler mi?,, diye sordu. Yanakları çakmak çakmak olmuştu. "Onlar her şeye cüret edebilirler; onların kendi fikirlerinden başka hiçbir kanunları, hiç bir efendileri yoktur. Bu fikir onlarda hayattan daha kuvvetlidir. Bu kâğıtları çıkaran adamlar meçhuldür. Ama birgün onların adına heykeller dikilecek. Kâğıdı temin eden de sayfaları tertibeden de, makaleleri yazan da hepsi hepsi ölümü göze almıştır. Ama onlara vız gelir. Fakir odalarda gizlenmiş Roneo makinelerinden çıkan, mahzenlerde yuvarlanmış matbaalardan yükselen sesi hiçbir şey boğamaz. Bu gazeteleri, açıktan açığa sokakta satılanlar gibi eli yüzü düzgün sanma. Bunlar, perişan halli, küçük dört köşe kâğıtlardır... Ne çıkarsa bahtına bir hafta şu şehirde basılır, öbür hafta öteki şehirde... Ama gazete durmadan çıkar Makaleler yer altı yollarından geçerler. Biri alır bunları derler toplar; bir başkası tertipler. Gizli ekipler dizip sayfa bağlarlar. Polisler hafiyeler, casuslar, jurnalcılar köpürürler, kudururlar, ararlar tararlar, bir koku almak için dört bir köşeyi yoklarlar. Gazete Fransa'nın yollarını tutmuştur. Bu gazete büyük değildir, gösterişli değildir Eski püskü, patlak, köhne bavulları şişirir. Ama, her satırı altın renkli güneş ışığı gibidir. Hür fikrin ışığı. "Legrain: "Benim babam mürettipti.... Bilirim, dedi. Bu gazeteler pek çok değildir her halde... "Gerbier "kıyamet gibi, dedi. Mukavemetin her mühim kolunun kendi gazetesi var. Her biri on binlerle basar. Sonra ayrı kalmış grupların kiler var. Taşra şehirlerininkiler var. Doktorların gazeteleri var, müzikçilerin var, üniversitelilerin var, öğretmenlerin var, ressamların var, muharrirlerin var."

J. Kessel'in romanı, iç ve dış düşmanların amansız baskısı altında Fransız milletinin ölümden işkenceden yılmaksızın sonuna kadar yürüttüğü büyük savaşın destanından bir yapraktır. Fransa'nın bütün ileri fikir ve sanat adamları bu ölüm dirim savaşına katıldılar. Onların, mukavemet yollarının tablolarını çizen eserleri, harp sonrası nesillerinin terbiyesinde her halde önemli bir yer tutacaktır.

Köylerimizde Toprak Kimlerin Elindedir

— 1 den devam —

rincide gurbetin binbir mahrumiyetine katlanmak, ikincide ise ağanın bütün zorbalıklarına boyun eğmek zorundadır. Artık "kahbe felek,, onu "kör kader,, in kucağına atmıştır. Gurbetin insafsız kasırgaları kimbilir bu dertli başı nerelere kadar sürüklüyecektir...

Köylerde çift, çubuk bir defa elden çıktıktan sonra, tekrar eski düzeni kurmak o kadar güçtür ki, bazan bir ömür boyunca didinmek bile buna yetmez. Kurak iklimli, toprağı verimsiz olan bölgelerde rençber her zaman bu tehlike ile karşı karşıyadır. Böyle dar zamanlarda canına yetişecek bir tarafta atılı bir kaç kuruş parası, suluya ekilmiş birkaç dönüm tarlası, kapıda tuttuğu beş, on davarı yoksa o zaman tehlike büsbütün artar. Nankör ve kısır tabiat şartlarına göre, hayatını ayarlamağa çalışan Anadolu köylüsünün elinde toprak sık sık el ve efendi değiştirir. Zaten yüzde doksanın bütün servetini bir çift öküzle, beş on davar, bir arık merkep, birkaç tavuk teşkil eden köylülerimizin en ufak bir sallantıya bile tahammülleri yoktur. Bakarsın on senede edindiği bu ufak servet ufak bir esinti karşısında uçup gitmiştir. O başucunda her an ölümü beklenen zaif bir hasta gibi tabiatin ağır ve insafsız yumrukları altında ırgatlaşıp ezilmeğe mahkûmdur. Anadolu köylüsünün hayatı yakından tetkik edildiği zaman yedinde geniş topraklar, çiftlikler ve köyler bulunduran asalet sahibi ağa ve eşraf tabakası hariç, bir nesil boyunca zenginliklerini muhafaza edebilmiş köylülere pek seyrek tesadüf edilir. Ekseriyetle, mülküyetlerinde geniş topraklar ve hattâ köyler bulunduran bu eşraf tabakası şehirle de alâkalıdırlar. Bir çokları kasaba ve şehirlerde otururlar. Çok zaman çevrelerinin ticaret ve kazançları da ziraat mahsullerile birlikte bu toprak ağalarının elindedir. O köylüsünün elinden mevsim ve zamana göre "ölü pahasına,, mahsulünü çekip almasını bilir. Kazancı arttıkça çiftliği büyür ve genişler, bazan satın aldığı birkaç dönüm toprağı geniş tapu hudutlarile çerçevelemekten sakınmaz. Az zamanda bir veyahut bir kaç köyü; çiftliği ve insanlarını da çiftliğin kölesi haline getirir.

Türkiyenin hemen her bölgesinde şehire yakın arazisi verimli ova ve dağ eteği sulak köylerde kasaba eşraflarının tesir ve nüfuzunu görmek mümkündür. Bu çiftlik ve köylerin bir çokları saltanat zamanında ocakzade ve vakıf hakkı olarak halkın elinden ufak bir fermanla zorla koparılıp alınmıştır. Asıl toprağın sahibi olan halk ise, bu tazyik karşısında (ferman padişahınsa, dağlar bizim) diyerek toprağı kısır ve verimsiz olan yüksek dağlara ve çorak köylere çekilmişlerdir. Şimdi söylediklerimizi isbat etmek için misaller verebiliriz. Meselâ, Samsun iline bağlı (C.) köyünün 3000 dönümü aşan tütünlükleri ile bir o kadar mısır tarlaları (K.) beye aittir. Kırşehir vilâyetinden binlerce dönüm (D., B., Ç.,) çiftlikleri (Ç.) Ocakzadelerinin mülkiyeti altındadır. Gene Beypazarı kazasının beyleri zamanla dört köyün yüzlerce dönüm en verimli çeltik tarlalarını ellerine geçirmişlerdir. Bu çiftlik sahipleri aynı zamanda bu kazanın en zengin tüccarlarındandır.

Bu saydıklarımız dışında köyde şehirli, şehirde köylü geçinerek geniş mülklerini ellerinde tutan köy eşraf ve ağaları vardır ki, bunların da ellerinde bir hayli arazi bulunmaktadır.

Bu geniş topraklar zamana ve şartlara göre birinden diğerine geçmek suretile el değiştirir. Her birinin koltuğunda bir hayli yarıcı ve kiracı vardır. "Ya bir ağa koltuğu, ya bir dağa koltuğu,, diyen halk ister istemez ağanın hizmetine girmiştir. Meselâ 150 evli (S.) köyünde altmış ailenin bir karış çeltik tarlası yokken (H. Ş.) ağaların ellişer dönüm geri kalan köylünün de ortalama olarak üçer dönüm çeltik tarlası bulunmaktadır.

(140) evli (T.) köyünde (O.V.) hocanın 500, yiğeninin de 400 dönümü aşkın tütünlükleri olduğu halde bu köyde 70 evin ortakçı, geri kalan halkın da ortalama ellerinde onar dönümden fazla tütünlüğü bulunmadığını görmekteyiz.

Misallerimizi istediğimiz kadar çoğaltabiliriz. Bütün bunlardan çıkarmak istediğimiz netice şudur ki; köylerimizde ve kasabalarımızda işe yarar topraklar belirli şahısların ellerinde birikirken diğer taraftan ırgatlaşıp iş ve çalışma gücünü kaybeden topraksız köylülerimiz gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu çeşit köylülerimizden bir kısmı şehirle köy arasında mekik dokuyarak ömürlerini israf edip törpülemekte, bir kısmı ise, ağa kapılarında yamanarak efendisi olduğu topraklarda köle hayatı yaşamaktadır. Toprak kanununu, bu gibilerin kurtuluşu için atılmış ilk adım sayabiliriz.

Halil AYTEKİN

ANKET'İMİZE GELEN CEVAPLAR

1 — İkinci dünya harbi fikir ve sanat hayatımıza ne gibi tesirler yaptı?

2 — Sizce sanatta (eski - yeni) ikiliği mi, yoksa (ileri - geri) dâvası mı vardır?

3 — Halkçı sanat halk edebiyatı geleneğini devam ettirmek demek midir? Halkçı sanattan ne anlıyorsunuz?

4 — Fikir ve Sanat hayatımızın geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

I

1 — Hiç bir tesir yapmadığını iddia ettirebilecek kadar soğuk, "Bu'dü-mücerret„ te "vâcibül-vücut„ gibi yaşamakta devam edeceğini sanan, teslim olmuş ideolojilerin "hayrülhalefi" bir cenaha rağmen, öte yanda, yere bastığını bilen, dünyayı ve insanları sevmek zaruretini duyan, bununla da kalmayıp, vatanın nasıl sevileceğini, sanatın ne olduğunu, ne olması lâzım geldiğini idrak etmiş, sanatı sanat için maskaralık değil, sanatı insanların refahı ve sahici hüriyeti yolunda bir mücadele vasıtası saymış şuurlu bir cereyan meydana geldi ki bu cereyan bence ikinci dünya harbinin eseridir.

II — (Eski-Yeni) dedikleri şey, şüphesiz (İlerilik-gerilik) ten gelir. İleri tekniğin getirdiği yeni zaruretleri kabul edecek derecede sistemli bir olgunluğa erişmiş, modern kültürün çözdüğü problemleri hazmetmiş, sosyal - ekonomik hâdiselerin birer kanunu olduğu hakikatine ermiş insan ve sanat yenidir. (Yenilik - eskilik), (ilerilik - gerilik) "şekilde„ değil "muhtevâda" dır.. Bizde bugün, şekil ve mânayı inkâr etmekle (Yenilik) yaptığına, dolayısiyle (İleri) olduğuna inanan bir fasile ...r. Bunlarca (ne söylenmiş) in e-...mmiyeti yok, (nasıl söylenmiş) in ...miyeti var...

...kikal devirlerinin bir hususiyeti de bazı sanatkârları acayipliğe sürüklemesidir. Meselâ bunlar en olmıyacak, en acayip hislerin sanatını yaparlar. Yenilik olsun diye "Rakı şişesinde balık olmak„ isterler. Bu türlü hisler şüphesiz, bir zümrenin müşterek hissidir: İdealini kaybetmiş, hiçbir şeye inanmayan, sarhoş bir zümrenin.. Yoksa halk böyle şeyler düşünmez. Böyle sanatkârlar yaşadıkları devirde yarı ölüdürler ki, ilk fırtınada yıkılıp gideceklerdir.

III — Halkçı sanat, eski halk sanatının iptidailiğini devam veya tekrar eden sanat değil, halkın dertlerini, kederlerini, ıstıraplarını benimseyip onu daha iyiye, daha mükemmele götürmek için halkın emrine verilmiş bir "mürşit" bir "silâh„ bir "dinamizm" dir. Bu sanat, rakı şişesine girmek şöyle dursun, meyhaneden tamamen kurtulmuş "ayık sanatçı„ ister.

IV — Fikir ve sanat hayatımız dünyaca makbul bir "iz'an" a erdi. Hâlâ "matbuat hüriyeti„ gibi bir nimeti burunlamağa yeltenen falso seslere rağmen, fikir ve sanat hayatımız asıl bundan sonra, hem de çok yakında "Beynelmilel" meyvelerini verecektir.

ORHAN KEMAL

II

1 — İkinci dünya harbi, bize, hayâl âleminde, küreklerini peri kızlarının çektiği billûr sandallarla dolaşmaktan vazgeçmekliğimizi ve binbir mani ile dolu hayat yolunda acı hakikatlere karşı durarak nasıl ilerliyebileceğimizi öğrenmemiz lâzım geldiğini ihtar etti. Edebiyatımızda ve diğer sanatlarımızda realizmin inkişafını bu harbe borçluyuz.

2 — İleri geri dâvası vardır. Eski-yeni ikiliği ancak yenileri çekemiyen bazı eski kafalıların ortaya attığı bir meseleden ibarettir.

3 — Halkçı, sanat, ekseriyeti teşkil eden ve çalışarak kazanan insanların hayatlarını aksettiren ve onların dertlerine derman arayan sanattır. Hiçbir vakit, halk edebiyatı geleneklerini devam ettirmek, halkçı sanat olamaz.

4 — Fikir ve sanat hayatımızın geleceğinin parlak olduğunu bugünün hakiki sanatkârları bize müjdeliyorlar.

Cavit TUĞ

DEMOKRASİ TERBİYESİ

— 1 den devam —

larda yolcuların biletçilere şöyle çıkıştıklarını duymuşuzdur: "Sen kim oluyorsun da benimle münakaşa ediyorsun!„ Lokantada yemeğini getiren garsona, yemeğin tuzu fazla veya yağı azsa yüksek perdeden çıkışanlar vardır.: "Bu ne biçim yemek be!„ Bunu hiç yapamıyanlar da kendilerini doyurmak için kan ter içinde koşuşan insanlara teşekkür etmeyi hatırlarından bile geçirmezler.

Dilimiz her gün sadeliğe, özlüğe doğru gitmekte... Bunun mânası dilde demokrasidir. Ama gazeteler zaman zaman bunu unutarak bazı yurttaşlardan söz açtıkları zaman ayrı bir dil kullanır. Meselâ geldi gitti diyecek yerde "teşrif buyurmuşlardır„ "Müfarakat etmişlerdir.„ der dururlar. Bay ve Bayan sözü de dilimize gireli uzun yıllar oldu. Ama yurttaşlarımızın bazıları hâlâ Ali, Veli; bazıları ise efendi veya bey; bazıları da beyefendi veya hanımefendi dir. Üstelik bu son ikisinin başına çok kerre daha fazla asalet vermek için olacak - bir de "sayın„ geçirildiğini görüyoruz. Bu, artık unuttuğumuz "hazretleri" ni hortlatmak değil de nedir?

Şüphesiz bu ayrılıklar, bir yandan kanun bakımından eşit sayılan yurttaşların yaşama şartları bakımından böyle olmamalarından, bir yandan da eski nesillerden olanların alışkanlıklarından doğuyor. Tam bir demokrasiye ermek için cemiyet içindeki iş bölümünden doğan ayrılıklar arasında değer farkı gözetmemek en küçük işten en büyüğüne kadar saygı göstermek gerektir.

Bugün otuzunu kırkını aşmış olanlar belki eski alışkanlıklarını söküp atamazlar. Ama memlekette gerçek demokratik hayatın gelişmesine engel olmamaları için yeni yetişenlere bu alışkanlıklarını vermekten çekinmelidirler.

Yarının cemiyetini kuracak olan çocukların ve gençlerin şahsiyetine saygı göstermek artık onları sadece güdülecek mahlûklardan başka türlü görerek gittikçe artan hür şartlar içinde temiz bir demokrasi terbiyesi almalarına, demokratça alışkanlıklar edinmelerine yardım etmek yaşlı nesillerin borcudur. Gençliğin katıksız bir demokrasi terbiyesi alması için neler yapmak gerekeceği üzerinde ayrıca düşünmiye çalışacağız.

ARAGON

— 1 den devam —

çok olan bir milletin yarını için döğüştüklerini biliyorlardı. İrticaın maskesi henüz düşürülmemiş idi ve bütün inkilapçı aydınlar milliyetsizlikle itham ediliyordu! Çok şükür ki tarih, kimin milletini sevdiğini, kimin sevmediğini; kimin Fransa uğruna düşman kurşunlariyle delik deşik edildiğini, kimin düşmanla "iş birliği" yaptığını çok güzel gösterdi. Maurras'ın ve Daudet'nin "iş birlikçi" subayları yakalarının iç tarafına "Pour qui". "Pourquoi" kelimelerini sırmalarla işletmişler, bozguncu fikirlerini dillerile ikrar etmekten çekinerek, askerlerine bunları gösteriyorlar ve "kimin için?", "niçin?" savaşıyorsunuz, diyorlardı. Burada "savaşmak" yerine "müdafaa etmek" kelimesini kullanabilirdim. Zira karşıda, insanlığın bütün kültür ve sanat hazinelerini parçalamağa susamış bir sistem heyula gibi saldırıyor ve S.S. kıtaları mahmuzlarını şakırdatarak ve kaz adımlariyle Belçika üzerinden Paris'e yürüyordu!

Mağlûp ve mahzun Fransa'ya bir suçlu bulmak lâzımdı. Vichy'de tüneyen hokkabazlar bunu el çabukluğu ile ve maharetle yaptılar: Fransa'yı mağlûp eden edebiyatıdır, dediler. O zamanlar bu garip iddiayı duyunca, balıkların, başlarını denizin yüzüne çıkarıp niçin gülmediklerine hayret etmiştim. Meğer bu iddiaları tarih ıskartaya çıkaracakmış...

Fransa'nın çöküşünden edebiyatı mesul mu, değil mi?

Milletlerin ileri hareketlerini köstekleyen, milli kurtuluşları yabancı istilâlar karşısında söndüren bir edebiyat aranıyorsa bu, fertçiliğe, egoizmaya, havatın yanlış idrakine ve bedbinliğe götüren bir sanat olabilir. Bu vasıfların hiç biri, başta Barbusse, R. Rolland, Malraux olmak üzere Jules Romains'den, J-R. Bloch'dan, Jean Cassou'dan Paul Nizan'dan Eugene Dabit'ye kadar en genç Fransız sanatçılarının hiç bir eserinde ve hiç bir sayfasında yoktur!

Bunlar arasında Louis Aragon, Fransız milletinin, kurtuluş savaşı içinde, fikrine, namusuna ve mertliğine itimat edilir bir senboli olmuştur. Acı istilâ günlerinde ise, kulaktan kulağa fısıldanan mısralarile, gizlice basılmış ve elden ele dolaşan birer yapraklık şiirlerile bütün Fransa'yı kendine bağlamıştır. Montreal'li tâbiin hakkı var: "Büyük bir şair Fransa'yı fethetmiştir. Hem de, cephede omuz omuza döğüştüğü askerlerin dudaklarında kendi mısraları olarak.

VATANDAŞ

Ne, bizden geri, deniz aşırı şarkılar,
Ne tadılır ne bölünür nimetler bizsiz.
İnan kardeşim inan
Ne yalan bu dünya,
Ne insan fani....
Acılar görmüşüz, geceler görmüşüz ölmeyi görmüşüz.
Aydınlıklar görmüşüz, kahramanlar, dostlar görmüşüz.
Görmüyor musun, görmüyor musun?
Ellerimiz ellerimizde.... gidiyoruz.

Sizlerden söz açıyorum
Teklifsiz, pervasız, işkilsiz.
Ateşe vurulu batıl ve eski kitaplar
Sizden öte....
Neler varsa
Mesut insanlık için bühtan edici
Sizden öte.....
Ve bir yanda yıkılmış zulmün kalası
Bir yanda salınır devasa gövden.
Bir yanda sevmediklerin,
Bir yanda demir pencere, bir yanda tarih
Bir yanda sen.
Yani bir yanda
Yüzyıllar boyunca saflarında
Yangınlar çıkardıklarımız.
Bir yanda - hayal etmesi zor -
Ferah ve cömert dünyamız
Ve mürettip, hasatçı, öğrenci, öğretmen.

Kınadık, yüz çevirdik, düşman kesildik
Şol aşkı bilmezlenenlere.
Dünyalar durdukça mesuduz
Bu dünya üzerinde.
Yaşamak aşkına, yıldızlar aşkına
Demir ve ekmek aşkına mesuduz...
Hey dağlara taşlara kâr eden türküm!
Aşikâr etsen de kendini
Şöyle bir sular gibi salsak, boy versek
Uzun ömrümüzü, yiğit ömrümüzü, taze ömrümüzü,
Sefil ömrümüzü, deli ömrümüzü, gelin ömrümüzü...
Güneşte güneşlesek
Dal kırsak, toplasak, ateşlesek
Broy broy desek dağlarda
Gül gülüstan içinde görseler bizi.

İster öv, ister yer, ister sev beni
Güneşin taşlarda savileştiği
Nehir boylarınca söylenir
Sevinç şarkılarım yoksa da
Şimdi, bütün kederli ezgileri
Ümide kurban ediyorum.
Satırlarımla olsa da çok mu, bir de ben seni
Bizden olan bütün dünya şairleri gibi
Yâdediyorum.

Sen ne hakîm, ne evliya, ne kul, ne köle, ne şövalyesin
Sen yirminci yüzyıl insanı!
Dost dediğim, yâren dediğim, kardeş dediğim
Ekmeğim benim,
Gülüm, bağım, bostanım benim :
V A T A N D A Ş.

Enver GÖKÇE

Toprak Reformu

— 1 den devam —

anlamak, hiç mübalâğasız, korkunçtur, zira otarşi yönüne sapmak, memleket iktisadını mutlak surette bir bataklığa sokmak olur. Ziraatte reformun bu şekilde gerçekleşmesini istemek, Türk köylüsünü asgarî bir hayat seviyesine mahkûm etmek olur, halbuki köylümüze asgarî bir yaşama seviyesi değil, gittikçe yükselen bir hayat seviyesi sağlamalıyız. Gaye, köylünün el tezgâhında kendi dokuduğu kaba saba pamukluyu giymesi, ayağına kendi yaptığı kundurayı geçirmesi olamaz; bilakis gaye, bu kadar çok çalışan, fakat emeğinin karşılığı bu kadar az şey elde eden köylümüzün emeğini en modern vasıtalarla verimleştirerek ve ziraatle sanayii âhenkli bir surette geliştirerek, köylü kitlelerimizi bugünün medenî insanları gibi giydirip kuşatmak, bugünün medeniyet şartlarında yaşatmaktır. Bunu gerçekleştirmek de ancak ziraatimizi makineleştirmek, ilmî bilginin tatbikine dayanan rasyonel usullerle cihazlandırmakla mümkündür. Makine ve rasyonel tekniği kullanabilmek için de köylü aile işletmelerini daha büyük istihsal birimleri halinde teşkilâtlandırmak, istihsal, satış kooperatifleri kurmak, kolay kredi temin etmek, bölgelere göre devlet ziraat istasyonları açarak köylüye rehberlik ve yardım etmekle mümkün olabilir. Ve yine tekrar edelim, ziraî kalkınmayı sanayileşmeyle birlikte, müşterek, âhenkli bir plân çerçevesi içinde ele almak her ikisini ileri teknik ve ileri istihsal organizasyonuyla kurmak zarureti vardır; doğru metot, çıkar yol budur.

Olandan - Bitenden

TİYATRO :

Bizim Şehir

Devlet Konservatuvarı tiyatro, şubesinin bu sene verdiği son eser Thonton Vilder'in piyeslerinden biri olan "Bizim Şehir" dir Şimdiye kadar başlıca Sophokles'in Shakespeare'in, Goldoni'nin piyeslerinden birkaçı oynanmıştı. Bunlardan bazıları sanat değeri olan fakat eski, Kahvehane, Otelci Kadın gibi bazıları da nispeten yeni fakat pek değerli olmayan eserlerdi. Yalnız muayyen bir devir ve muayyen bir cemiyeti aksettiren Minna von Barnhelm'de bizi pek ilgilendirememişti.

Klâsik eserlerle başlamak bir tiyatro mektebi için herhalde lâzımdır. Lâkin yavaş yavaş talebeler tarafından oynanan mektep temsilleri olmaktan çıkan yeni tiyatromuz için yalnız bu kâfi değildi. Bizim Şehir, devrimizin tiyatrosuna bizi ulaştıracak ilk adım, Devlet Tiyatrosunun gireceği yeni bir safhanın, müjdecisidir.

Bu piyesin seçilişi Konservatuvar için bir cesaret meselesi oldu. Bu tiyatronun seyircileri zengin ve teferruatlı dekor ve kostümler, günlük hayatta pek raslanmayan tiplerde kahramanlar görmeye alışmış olduklarından bu yeni tarzdaki piyesin sevilip sevilmeyeceği pek şüphellydi. Piyesin rejisörü Mahir Canova bu cesareti gösterdi, eserin gördüğü büyük alâka onun bu hususta yanılmadığını ispat eder.

Piyesin konusu küçük bir Amerikan kasabasının pek sade ve yeknasak olan hayatıdır. Muharrir kasabadan bazı tipler alır ve orta halli iki aile üzerinde durur. Eserde harikûlâde hiçbir kahraman, hiçbir vaka yoktur. Buradaki vakalar dünyanın birçok yerlerinde ve birçok insanlar arasında her zaman geçmekte olan müşterek vakalar, eski ve yeni nesillerin hayatı, gençlerin büyümeleri, sevişmeleri, yuva kurmaları ve nihayet ölümdür. Bir taraftanda rejisör bu âlemi bize içinden tanıtır ve bu hayatın biraz uzun yazılmış olan felsefesini yapar.

Çerçevelerden ibaret olan dekoru halkın gözü önünde kurulan, gerisi seyircinin muhayyelesine bırakılan bu piyes ilk bakışta birçok seyircilere pek tuhaf ve yabancı göründü isede kimisi onu orta oyununa benzeterek, kimisi içindeki yeni görüşü sezerek umumiyetle alâkalandılar.

Bir hayli mistik görünen üçüncü perdede ruhları konuşturan muharririn ve en alelâde gibi gelen anlarının bile paha biçilmez bir değer taşıdığını anlatmaktır. Bu, büyük bir hayat sevgisi, insan sevgisi telkin eden nikbin bir eseridir.

Piyesin oyanışına gelince, umumiyetle iyi idi ve çok iyi idare edildi. Yalnız dekorların okadar kısaltılmış olduğu bu piyeste hareketler biraz azaltılsaydı seyircilerin gözünü fazla oyalamamak, onların başka şeyler düşünmesine ve görmesine fırsat bırakmak bakımından daha iyi olurdu sanıyoruz. En ziyade muvaffak olan sanatkârlar arasında rejisör ve önemli aktör olan Mahir Canova'yı, sade ve samimi hareketleriyle her rolünde muvaffak olan Melek Gün'ü, oğlu Jorj Gibbs rolünde Cüneyt Gökçer'i, Mr. Webb rolünde Şahap Akalın'ı gösterebiliriz. C. Gökçer rolünü çok iyi benimsedi ve duyurdu. Belki de onun modern eserlerde eskilerden fazla muvaffak olacağını göreceğiz. Her zaman baş rolleri alan ve kabiliyetli bir sanatkâr olduğuna şüphemiz olmayan Muazzez İlgin, Amelia Webb rolüne ve bu esere pek intibak edememiş görünüyordu. İlk perdelerde genç bir kız intibaını veremedi. Her halde bir artistin en büyük meziyetlerinden biri, temsil ettiği şahsiyetin ruh haline ve yaşına tamamiyle girebilmesidir.

Bazı kudretli sanatkârların ayni eserde tam manasiyle otuz kırk yaş farkla bize görünebildiklerine şaşıyoruz. Nasıl ki M. Canova'da kırkbeş elli yaşlarında gözükebildi.

Üçüncü perdeye gelince, Muazzez İlgin onu monoton bir seşle ve tıpkı Antigone'yi oynadığı tarzda oynadı. Binlerce sene önce yazılmış çok ağır bir trajediye o ses yakışıyordu, fakat bu yeni ve sade eser için çok fazla idi. Günümüzün büyük sanatkârları mübalâgasız ve tabiî jest ve mimiklerle en derin ruh hallerini ifade ediyorlar. Modern eserlerdeki insanlar umumiyetle vasat insanlardı yani, onlar biziz. Bundan sonra oynanacak eserlerde M. İlgin'in Antigone olmaktan çıkarak daha samimi ve sade görüneceğine eminiz. Bu eserin seçilişinde ve oynanışındaki başarıyı tebrik ederiz.

Mediha BERKES

RESİM :

Klâsik Ressamlar Sergisi

Beş mayıs cumartesi günü, Belediyeler Bankası altındaki Resim ve Heykel Galerisi'nde Rönesans ressamlarından seçilmiş bir renkli reprodüksiyon sergisi açıldı.

Ortaçağın dine dayanan, dar ve skolastik düşünce sistemine karşı kuvvetli bir ayaklanmanın adı olan Rönesans, XV. ve XVI. inci yüzyılda Avrupa medeniyetinin önemli bir dönüm noktası olmuş ve bu sanat ve kültür hayatının temelini kurmuştur. İlimde ve edebiyatta olduğu gibi resimde de büyük bir değişme ve gelişmenin başlangıcıdır. Tabiat ve insana sırtını çeviren ortaçağ sanatına karşı, Rönesans sanatçıları, bir bilgin dikkat ve sadakatiyle tabiatı incelemeğe çalıştılar. Gözlerini ve düşüncelerini eski Yunan ve Roma'ya diken bu sanatçılar ilk defa olarak orta çağın mânadan mahrum suretlerine bir mâna ve şahsiyet getirdiler. Büyük bir doğruluk ve sadakat endişesini rönesans eserlerinde görüyoruz.

İşte bu sergide galerinin dar ve sıkışık hacmine rağmen, klâsik ressamların ilme kadar dayanan bir müşahade ve sıhhatle işledikleri insan konusunun, XII. yüz yıldan başlıyarak. XVII yüzyıla kadar verdiği eserlerden alınmış örnekleri bir arada bulmak mümkündür. Sergide sırasiyle İtalyan Rönesans'ı (Floransa ve Venedik okulları), Flemand rönesansı, Fransız ve Hollanda sanatlarından irili ufaklı 81 reprodüksiyon yer almıştır.

Bunların içinde en çok; Raphael'in ana şefkatini beşerileştiren İsa ve Meryem'leri, Michel Ange'ın çok figürlü ve adaleli Vatikano fireski Leonardo da Vinci'nin yüzyıllardan beri tılsımlı tebessümünü kaybetmeyen Jocond'u, Tiziano'nun gözlerinden itimat ve ümit akan İsa'sı, Dürer'in mana dolu portreleri, Rubens'in ava çıkan Diana'sı, çıplak ve dolgun kadınları, Rembrandt ın ışık ve gölge oyunları, Ruysdael'in Hollanda kıyılarının donuk atmosferini getiren Yeldeğirmeni, Vermeer de Delft'in bir Hollanda ev içinin hürmet veren sükunetini taşıyan, Okuyan Kadın'ı gözleri çekiyor.

Rönesans'ı temsil eden bu ressamların en çok; kilise, mitoloji ve aristokrat konuları işlemelerinden bunların ötedenberi mahdut bir dünya görüşüne sahip oldukları kanaati mevcuttur. Halbuki bu eserler arasında bu kanaatı sarsan, Murillo'nun Kavun Yiyen Fakir Çocuklar'ını, France Hals'ın fırça tuşlarını kaybetmeyen Çingene Kızı'nı, Breughel'in kırmızı, mavi, yeşil ve kahve rengi ahengi içinde amsalsiz bir ustalıkla kompoze ettiği danseden insanları gösteren Kermes'i ve tarlada çalışan köylülerini de buluyoruz. Bunlar içinde bilhassa bugün bizi en çok ilgilendiren Breughel'dir. Bu Filamand ressamı çağdaş meslektaşlarının kilise, din, mitoloji ve aristokrat alemi gibi anonim konuları işlemelerine bakmayarak, ilk defa içinde yaşadığı çevreyi ve insanların bütün tevazuu ve gerçekliği ile kabul etmeye lâyık bulmuştur. Sanatı muayyen bir sınıfın zevk vasıtası olmaktan kurtararak bütün bir kitleye mal etmek endişesini ilk defa gördüğümüz Breughel'de; çalışan köylüleri, toprağın şiirini gerçek hayatın güzelliğe erişini buluyoruz. Ona rönesans ressamları arasında ayrı bir yer veren ve daima yaşayacak olan değer buradadır. Breughel'in tuvalinde, hiç bir figür, kompozisyon hatırı için alınmış veya çıkarılmış değildir. Onun köylüsü tarlada çalıştığı ve yorulduğu için yatar, ekmek yendiği için, çıkın ağaçta asılıdır.

Rönesans resminin; getirdiği yepyeni teknik hünerler ve yorulmaz işçiliği kadar, gerçek sanata da hayırlı bir başlangıç olarak anlaşılması ve dikkate alınması lâzımdır.

Öz sanat eserlerini sık sık halkımızın gözü önüne sererek onların sanat anlayışları ve zevklerini geliştirmek, genç istidatlara da bugünün resminde inkâr edilmez hissesi olan değerleri tanıtmak bakımından bu sergilerin önemi küçümsenemez.

Ahmet KÖKSAL

KONFERANS :

BİLİMİN SOSYAL GÖREVİ

Dr. Behice Boran on dört Mayıs Pazartesi günü Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde verdiği "Bilimin sosyal görevi" adlı konferansında müsbet ilim zihniyet ve metodunun ve ayrı ayrı ilim kollarının Rönesanstan bugüne kadar takip ettiği seyri gözden geçirdi. Konferansçı ilim-cemiyet münasebetlerinin tahlilini şu cepheleriyle ele alarak hülâsa etti: (1) Müsbet ilim zihniyetinin ve ilim kollarının belirmesine ve gelişmesine amil olan sosyal bünye şartları; (2) bu sosyal şartlar altında ilmî faaliyetlerin gelişme seyri ve içten bünyeleşmesi; (3) bugüne kadar ilmin cemiyette fiilen oynadığı rol; (4) ilmî düşüncede, realite görünüşünde ve ilmî çalışma normlarında meydana gelen gelişmeler ve bunların sosyal bünye ile ve ilmin kendi iç bünyesiyle ilgisi.

Konferansçı, müsbet ilimlerin ilk büyük hamleyi kaydettikleri on yedinci asırda, ilmin doğrudan doğruya cemiyetin ticarî ve sınaî faaliyetlerine hizmet ettiği fikrinin ilim adamlarında ve ilim kurumlarında mevcut olduğunu tarihî olgularla gösterdikten sonra, on dokuzuncu yüzyılda neden "İlim, ilim içindir„ düsturunun yayıldığını ilmî faaliyetlerin özel şartlarına ve bilhassa zamanın cemiyet şartlarına bağlıyarak izah etti. On dokuzuncu asırda ilim bir taraftan fiilen sanayie sıkı sıkıya bağlanırken, diğer taraftan, ilmin cemiyette oynadığı rol ve kendi özel çalışma şartları icabı ilim adamının gittikçe fikren cemiyetten uzaklaşıp fil dişi kulesine kapanışını keskin çizgilerle belirtti. Birinci Cihan Harbinden beri, ilmin kendi çalışma normları ve bilgi değerleriyle cemiyetteki menfaattar zümrelerin ilimden talep ettikleri çalışma şekilleri ve ilmî bilgiyi tatbik tarzları birbirleriyle çatıştığı için, ilmin bir sosyal görevi ve ödevi olduğu fikri kuvvet kazanmıştır. Harp, iktisadî buhranlar ve işsizlik, Avrupada Faşist - Nazi rejimlerde ilim adamlarının ve ilmî faaliyetin uğradığı tazyik ve tahrif, nihayet Garp ilim aleminin gözünü açmış, ilmin sosyal sonuçları ve mesuliyetleri meselesine dikkati çekmiştir. Bunun neticesi olarak, Fransa, İngiltere ve Amerikada bir taraftan cemiyet - ilim münasebetlerini inceleyip aydınlatmak, diğer taraftan ilmin cemiyetin gidişinde faal ve müessir bir rol aynamasını sağlamak üzere yeni çeşit ilmî müesseseler kurulmuştur. İkinci Cihan Harbi ilimde beliren bu yeni cereyanı kuvvetlendirmiştir. Laboratuvar ve kütüphanelerine sığınarak deve kuşu gibi saklandıklarını sanmaktan artık kurtulan ilim adamlarının ve bir sosyal müessese olarak ilmin, harpten sonra da yeni ve güzel bir dünya kurmakta her halde önemli bir payı olacaktır.

İRLANDA TİYATROSU

Saffet Korkut, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde, İrlanda Tiyatrosu konulu bir konferans vermiştir. Tiyatronun diğer sanatlarla olan münasebet ve ayrılığını, dramın "halkın kalkınıp yetişmesi bakımından belirli bir üstünlük„ taşıdığını ileri sürmüş ve "Her hangi bir sanat eseri hususile bir dram yaşayabilmek için hangi topluluk içinde doğmuşsa o topluluğun büyük bir ekseriyetine hitap etmelidir. Hitabedebilmek için de o topluluğun büyük bir kısmının ortaklaşa duydukları meyillerle yaşayışını, dertlerini, zevklerini aksettirebilmeli, topluluk; eseri kendine yakın hattâ kendinden bir parça sayabilmelidir.„ "Dram nerede sosyal şartlar icabı halktan uzak kalmamış, sadece bir sınıfı değil bütün topluluğu gözönünde tutmuşsa orada, feyizli ve uzun zaman yaşayabilen eserler ortaya çıkmış; nerede zevkleri fazla hususileşmiş, dar bir grubun patronluğu altına girmişse yani sanatkâr eserini bu dar grubun zevkini okşamak için ortaya koymuşsa orada kısa ömürlü, kısır eserler meydana gelmiştir.„, diye sanatla topluluk arasındaki bağı belirtmiştir.

Saffet Korkut, bu görüşten hareket ederek, tiyatronun tarih boyunca yöneldiği istikametler üzerinde durmuş, daha sonra XIX. yüzyılın sonuna doğru "İrlanda İrlandalıların„ dır fikrinin gelişmesi neticesi olarak, İrlanda tiyatrosunun kurulmaya başlandığını, ve bu tiyatronun kurulmasında Laydi Gregory ile Yeats'in oynadığı rolü belirterek İrlanda Tiyatrosu hakkında geniş bir bilgi vermiştir. Konferansçı, bundan sonra, İrlanda Tiyatrosu'nun büyük şahsiyetlerinden olan Sygne üzerinde durmuş, onun sanat hayatının nasıl geliştiğini, İrlanda'da tabiatın kucağında yaşarken; köylüler, çobanlar ve balıkçılarla nasıl dostluk ettiğini ve bu hayatı eserlerinde nasıl aksettirdiğini, köylü ve halk motiflerini nasıl kullandığını izah ederek onun "Denize giden atlılar", "Dereye vuran gölge„ ve "Babayiğit„ piyeslerinin tahlilini yapmıştır.

AŞK ÜZERİNE BİR KONFERANS

Bundan aşağı yukarı bir ay önce felsefeci bir zat "aşk" üzerinde bir konferans verdi. Konferansın önceden ilân edilmiş olan başlığı: "Yeni bir kozmoloji ölçüsünde metafizik prensip olarak aşk problemi" idi. Bir kere bu uzun başlığa açık bir mâna vermek mümkün olmuyordu. Mamafi herkesin umudu, başlıktan ne anlaşıldığının konferansta iyice meydana çıkacağı merkezinde idi. Fakat konferansın da başlığa sadık kaldığı görüldü.

Konferansçı İsa'dan, Nietzche'den, açlık ile aşkın mukayesesinden François Mauriac'ın bürhan hakkındaki eserinden, kozmolojinin, kozmogoninin, kozmografyanın, astronominin ne olduğundan, edebî, sembolik, mistik aşktan, Zola'dan, Flaubert'den, Stenthal'den, Feuerbach'ın aşk telâkkisinden, uzun uzadıya Freud'den, Napoleon'dan Goethe'den, Michelet'nin aşk hakkındaki düşüncelerinden, fizik ile metafizikten, bugünün fiziğinin metafizik (!) olduğundan; iptidaî cemiyetin aşkı olamıyacağından, Froster'den, Kant'tan, İmam Gazali'den ve ilâh, ilh, ilh, dan söz etti.

Konferansı tam bir saat elli dakika sürdü; ve dediğimiz gibi başlığına sadık kaldı, yani sarih bir şey anlaşılmadı. Biz bunun basit bir sebebi olduğuna kaniiz. Malumya konferans halinde verilecek yahut makale halinde çıkacak, ufak büyük her yazının, bir yazı olması için temel şartı belirli bir konusu olması, bu konunun belirli bir plâna göre işlenmesidir.

Bu kadar iptidaî bir hakikati yazdığımız için biraz da utanıyoruz, fakat ne yapalım ki "aşk" konferansı en ufak bir plân, en basit bir düzenden mahrumdur. Bu kelimeleri okuyan konferansçı belki, "benim bir [illegible] plânım vardır, siz onu anlamazsın[illegible]" yollu bir itirazda bulunacak [illegible] bu itirazı hemen önleyip şunu [illegible]lim ki, dünyada böyle şey yoktur. Plân bir nevi iskelettir. Bu ne kadar "gizli" olursa olsun, dinleyici (yahut okuyucu), fikirlerin gelişimi ile onun farkına varır. Esasen amaç plânı meydana çıkarmak değil, plân sayesinde, söylenenleri anlaşılır hale getirmektir. Plân olduktan sonra en karışık konunun bile hiç olmazsa ana hatlarını kavrarız. Bu konuşmada ise böyle bir şeyden eser yoktu. Konferansçı önümüze bilgilerini yığın halinde döktü. Dinleyenleri müthiş bir bilgi kitlesi altında âdeta ezdi, fakat gene de o karanlık başlığı ile ne demek istediğini anlatamadı. Öyle ki biraz da "aşk„ kelimesinin cazibesile gelmiş olan dinleyicilerin, bir çoğu konferans bitmeden çok evvel, —bazıları da hiddetlerini gizlemeğe bile lüzum görmeden— çekilip gittiler.

Konuşanın, vazifesi gençlere plânlı düşünmek, plânlı konuşmak ve plânlı yazmağı öğretmek olan bir zat olduğu düşünülürse, doğrusu pek esef edilecek bir olay!

Bize öyle geldi ki konferansçı, herhangi bir fikri, ortaya attıktan herhangi bir adı söyledikten hemen sonra, o fikrin, o adın kendisinde çağrışım (tedai) yoluyla uyandırdığı başka bir fikir yahut adı söylüyor böylece bütün konuşma bir çağrışımlar zincirinden ibaret oluyor. Konuşan zat, düşüncelerini belki —kimsenin anlayamadığı— başka bir esasa göre bağlıyordu. Fakat dinleyen üzerindeki intiba bu idi.

ANT

İmtiyaz Sahibi : Hakkı Bigeç, Neşriyat Müdürü : Ulviye Uysal, Teknik çevirgen : İlhan BAŞGÖZ.
Altı aylığı 100, yıllığı 200 krş. Adres: Posta kutusu 420-Ankara. Basıldığı Yer: Doğuş Basımevi-Ankara